

Qui decidix què: la Constitució i els poders de l'Estat

El poder existix sempre; el que canvia és si està repartit i sotmés a regles o concentrat i lliure. Esta unitat explica com la Constitució de 1978 va trossejar el poder a Espanya, qui ocupa cada tros i què passa quan algú se n'ix del seu.

El marc de la unitat

SABERS BÀSICS

- Bloc 3: la Constitució de 1978 i l'Estat social i democràtic de Dret.
- Bloc 3: les Corts Generals, la sobirania popular i les lleis.
- Bloc 3: el Govern, l'Administració i la potestat reglamentària.
- Bloc 3: la Corona i les seues funcions de representació.
- Bloc 3: organització territorial, Estatut d'Autonomia, ajuntaments i diputacions.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

- Investigar l'ordenament jurídic estatal i autonòmic amb fonts fiables.
- Relacionar els valors democràtics amb els principis que regixen la vida en societat.
- Buscar i contrastar informació jurídica de fonts oficials.

EL CAS

47 milions de persones confinades amb l'instrument equivocat

El 14 de març de 2020 el Govern va declarar l'estat d'alarma i va confinar tota la població durant quasi cent dies. Un grup parlamentari va recórrer el decret: la Constitució permet limitar drets en l'estat d'alarma, però suspendre'ls només en el d'excepció, que exigix autorització prèvia del Congrés. El juliol de 2021 el Tribun...

*Si la mesura era necessària i va salvar vides,
què més dona l'instrument jurídic amb què es
va prendre?*

§ 1

El que promet l'article 1

Es llig en vint segons i se sol passar per damunt. Cada adjectiu és una promesa distinta i verificable.

“

«Espanya es constituïx en un Estat social i democràtic de Dret, que propugna com a valors superiors del seu ordenament jurídic la llibertat, la justícia, la igualtat i el pluralisme polític.»

Desmuntar l'article 1

De Dret

El poder està sotmés a la llei, inclòs el que la fa. En qualsevol dictadura hi ha lleis; el característic és que algú puga dir al governant que s'ha passat.

Democràtic

Les normes vénen, directament o indirecta, de qui les ha d'obeir. La sobirania resideix en el poble, i els altres l'exercixen prestada.

Social

Compromet l'Estat a alguna cosa més que a no molestar. Moltes d'eixes promeses són principis rectors, que orienten el legislador i depenen del pressupost.

CONCEPTE CLAU

Les dos parts d'una Constitució

La part dogmàtica diu quins drets tenen les persones i quins valors regixen l'Estat. La part orgànica diu quins òrgans hi ha, com s'elegixen i què pot fer cada un. La primera és la que tothom cita; la segona és la que fa que la primera funcione, perquè un dret sense un òrgan independent que el protegeixca és una declaració...

Esta unitat va, quasi sencera, de la part orgànica.

EL GRÀFIC

El circuit del poder: per on entra la legitimitat i per on ix el control. Les dos fletxes van en sentits contraris.

RIGIDESA

Difícil de canviar, i a posta

La Constitució no es reforma amb una llei ordinària. El procediment ordinari exigeix tres quints de cada cambra. L'agreujat, quan es toca el Títol Preliminar, els drets fonamentals o la Corona, exigeix dos terços, dissoldre les Corts, que les noves ratifiquen per dos terços i referèndum obligatori. Una Constitució fàcil de canviar protegeix poc.

En quasi cinquanta anys només s'ha reformat tres vegades, i les tres pel procediment ordinari.

Quasi cinquanta anys de text quasi intacte

- **1978** **S'aprova en referèndum**
El 6 de desembre; entra en vigor el 29. Té 169 articles.

- **1992** **Primera reforma**
Permet votar i presentar-se a les municipals als residents europeus.

- **2011** **Article 135**
Introduïx l'estabilitat pressupostària en plena crisi de deute.

- **2024** **Article 49**
Substituïx «disminuïts» per una redacció respectuosa amb la discapacitat.

§ 2

Les Corts Generals

Dos cambres que no pesen igual, i tres funcions de les quals legislar és només la primera.

Congrés i Senat, comparats

	CONGRÉS	SENAT
Composició	350 diputats i diputades	208 elegits i uns 60 designats
Elecció	Circumscripció provincial, llistes tancades	Per províncies i pels parlaments autonòmics
Es definix com	Representació del poble espanyol	Cambra de representació territorial
Si discrepen	Alça el veto per majoria absoluta	Pot vetar o esmenar en dos mesos

«Imperfecte» no és un judici de valor: descriu que l'última paraula la té sempre el Congrés.

El viatge d'una llei, del paper al BOE

- 01 Iniciativa: projecte si el presenta el Govern; proposició si ve de les cambres, una comunitat o 500.000 firmes.
- 02 Presa en consideració i esmenes, a la totalitat o a l'articulat.
- 03 Comissió i ponència, article per article. Aquí es decidix a la pràctica quasi tot.
- 04 Ple del Congrés. Si és llei orgànica, cal majoria absoluta en una votació sobre el conjunt.
- 05 Senat, amb dos mesos per a vetar o esmenar. El Congrés pot alçar el veto.
- 06 Sanció, promulgació i publicació al BOE. Entra en vigor als vint dies, llevat que diga una altra cosa.

L'ERROR MÉS COMÚ

La llei orgànica no és superior a l'ordinària

Té exactament el mateix rang. Es diferencia en dos coses: en la matèria, que la Constitució li reserva —desplegament de drets fonamentals, estatuts d'autonomia, règim electoral—, i en la majoria que necessita, que és absoluta al Congrés. No és que importe més: és que la Constitució va voler que certes matèries no es canviaren amb una...

Una llei ordinària no pot regular matèria reservada a orgànica, i una orgànica no pot envair el que no li correspon.

On comença i acaba el camí d'una llei

El Senat la pot vetar o esmenar, però si les dos cambres no es posen d'acord, l'última paraula és d'esta.

profedeconomia.es

Foto: Selbymay, CC BY-SA 3.0 via Wikimedia Commons

Els dos instruments majors

QÜESTIÓ DE CONFIANÇA

- La planteja el president per a comprovar si continua tenint suport.
- N'hi ha prou amb la majoria simple del Congrés.
- Si la perd, dimitix.

MOCIÓ DE CENSURA

- La presenten almenys una desena part dels diputats.
- És constructiva: ha d'incloure un candidat alternatiu.
- Si prospera per majoria absoluta, eixe candidat queda investit.

D'ON IX LA CENSURA CONSTRUCTIVA

Una lliçó apresada de Weimar

A l'Alemanya dels anys trenta, partits que s'odiaven entre ells podien votar junts per a tombar un govern sense posar-se d'acord en res més. El resultat eren crisis encadenades i un país ingovernable. La solució que Alemanya va adoptar després de la guerra, i que Espanya va copiar el 1978, va ser exigir candidat alternatiu.

Derrocar exigix construir. De les mocions presentades en democràcia, molt poques han prosperat.

§ 3

El Govern

Governar és aplicar, i també normar. Les dos coses tenen límits distints.

INVESTIDURA

El president no l'elegixen les urnes

L'inviste el Congrés, i eixa diferència explica moltes coses: per això respon davant del Congrés i no davant de les urnes, i per això pot caure a mitjan legislatura sense que ningú torne a votar. Després d'unes eleccions el Rei proposa candidat; en la primera votació cal majoria absoluta i quaranta-huit hores després n'hi ha prou amb l...

Si en dos mesos ningú és investit, les Corts es dissolten i hi ha eleccions noves.

CONCEPTE CLAU

Potestat reglamentària

És el poder del Govern i de l'Administració per a dictar normes jurídiques sense passar pel Parlament. Existix per una raó pràctica: la llei fixa que cal traure's el carnet per a conduir, i el reglament detalla quantes preguntes té l'examen. Però té un límit absolut: un reglament mai pot contradir una llei ni regular el que la llei es reserva.

Qui legisla representa la sobirania; qui reglamenta només desplega el que aquella va decidir.

Una ordre ministerial regula una matèria que una llei es reserva expressament. Què...

A És vàlida, perquè el Govern té potestat reglamentària

B És nul·la, i els tribunals la poden anul·lar

C Només val si el Congrés la convalida en trenta dies

D Deroga la llei anterior per ser posterior en el temps

Solució: B. La potestat reglamentària existix, però té un sostre: el reglament desplega la llei, mai la contradiu ni ocupa el que ella es reserva. La convalidació en trenta dies és cosa del decret llei, que sí que té rang de llei.

Demandar informació pública, a la pràctica

Qualsevol persona major d'edat pot demanar informació a una Administració sense motivar la sol·licitud. No cal explicar per a què la vols: és un dret, no un favor. Trieu una pregunta real sobr...

Formuleu una pregunta concreta i comproveu quina Administració té la competència.

Localitzeu el seu Portal de Transparència i mireu si la informació ja està publicada d'ofici.

Presenteu la sol·licitud amb identificació electrònica. L'Administració té un mes per a contestar.

Si denega, comproveu en quina causa taxada s'empara: seguretat, dades personals, secret professional.

Si denega sense causa o no contesta, es reclama al Consell de Transparència, gratis i sense advocat.

§ 4

La Corona

*El substantiu és «monarquia», però
l'adjectiu «parlamentària» és el que mana.*

AVÍS PRÀCTIC

El referendament, o per què el Rei no respon de res

Els actes del Rei no són vàlids sense la firma d'un altre: normalment el president del Govern o el ministre competent, i en la proposta de candidat, el president del Congrés. La Constitució afig la frase decisiva: d'eixos actes responen les persones que els referenden. El Rei no respon perquè tampoc decidix.

Irresponsabilitat i absència de poder són les dos cares de la mateixa moneda. Separar-les fa la figura incomprensible.

§ 5

Un Estat, quatre nivells

Ni federal ni centralitzat. Entre l'Estat i una comunitat no hi ha jerarquia, hi ha competència.

EL GRÀFIC

Els quatre nivells tenen la mateixa amplària a posta: no formen una piràmide, sinó un repartiment de matèries.

LA COMUNITAT VALENCIANA

L'Estatut no és una constitució regional

És una llei orgànica de l'Estat, aprovada per les Corts Generals, que diu quines matèries assumix la comunitat. El valencià és de 1982 i es va reformar a fons el 2006. D'ell naixen les Corts Valencianes, amb 99 diputats i diputades; el Consell, que és el govern; i el president de la Generalitat, investit per les Corts igual que el president ho és pel...

Quan alguna cosa falla, la pregunta útil no és «de qui em queixe?», sinó «de qui és la competència?».

L'àrbitre, i només l'àrbitre

No està per damunt del Tribunal Suprem, està fora de la piràmide judicial.

Només jutja la conformitat amb la Constitució.

profedeconomia.es

Foto: K3T0, CC BY 3.0 via Wikimedia Commons

Quatre vies per a arribar al Tribunal Constitucional

VIA	QUI LA USA	CONTRA QUÈ
Recurs d'inconstitucionalitat	President, Defensor del Poble, 50 diputats o senadors	Una norma amb rang de llei, en tres mesos
Qüestió d'inconstitucionalitat	Un jutge, enmig d'un plet	La llei que hauria d'aplicar i li sembla inconstitucional
Recurs d'empara	Qualsevol persona afectada, esgotada la via judicial	La vulneració dels seus drets fonamentals
Conflicte de competències	L'Estat o una comunitat autònoma	Una norma o acte de l'altre que envaïx el seu

La quarta fila sosté l'Estat autonòmic: no guanya el més gran, decidix el Tribunal interpretant el repartiment.

TORNA AL CAS

Per què l'instrument importava

El Govern tenia poder per a actuar, però cada instrument ve amb la seua autorització i els seus límits. L'estat d'alarma el declara el Govern i permet limitar drets; el d'excepció exigix autorització prèvia del Congrés i permet suspendre'ls. Si un confinament domiciliari general equival a una suspensió, l'instrument correcte era el segon.

Que un poder puga ser corregit per un altre, i que la decisió es publique amb els vots discrepants, és literalment l'Estat de Dret.

Abans de tancar la unitat

- ☐ Sabries explicar les quatre promeses de l'article 1 i on es veu cada una.
- ☐ Sabries recórrer el camí d'una llei i dir per què l'última paraula és del Congrés.
- ☐ Sabries distingir llei orgànica d'ordinària sense dir que una és més important.
- ☐ Sabries explicar la potestat reglamentària i el seu sostre, i què fa el referendament amb la Corona.
- ☐ Sabries dir de qui és una competència i quina via porta un conflicte al Tribunal Constitucional.

Fins aquí la teoria

Continua al llibre de la unitat.